

stały się one widoczne w drugiej połowie 1962 r. Tak więc w sprawie berlińskiej sprzeciwu NRF wystarczały jedynie, by neutralizować marginesy problemu, a wpływ na dialog amerykańsko-radziecki, przerwany kryzysem kubańskim, rozplynął się zupełnie. Także na odcinku skomplikowanych problemów przyjęcia W. Brytanii do EWG — czemu gorliwie patronowały Stany Zjednoczone — nacisk Niemiec zachodnich był raczej słaby, uwarunkowany zresztą finalizowaną *entente cordiale* z Francją de Gaulle'a.

Pozycja Niemiec zachodnich w oczach Stanów Zjednoczonych doznała decydującego ciosu w związku z odejściem z placówki waszyngtońskiej ambasadora Wilhelma Grewe⁴¹.

Stany Zjednoczone wielokrotnie zarzucały Niemcom zachodnim, że nie prowadzą aktywnej i konstruktywnej polityki wschodniej. Z drugiej strony ten sam rząd federalny — z wyjątkiem swych partykularnych interesów — nie przykładał się w wystarczającej mierze do podtrzymywania polityki zachodniej (z wyjątkiem NATO), uchodząc wprawdzie za najwierniejszego sojusznika Stanów Zjednoczonych, niemniej wiecznie niezadowolonego i opornego.

Marian Jaśkowski

V NIEMIECKA WYSTAWA SZTUKI

W październiku 1962 r. nastąpiło w Dreźnie uroczyste otwarcie V Niemieckiej Wystawy Sztuki. Stanowi ona reprezentatywny przegląd osiągnięć artystów NRD w dziedzinie malarstwa, grafiki artystycznej i użytkowej, plastyki, wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego. Ekspozycje tego typu organizuje się w NRD co cztery lata i ze względu na swój ogólnokrajowy charakter cieszą się one dużym zainteresowaniem całego społeczeństwa oraz czynników państwowych.

V Niemiecka Wystawa Sztuki została szczególnie starannie przygotowana; w tym celu zebrał się już w dn. 6 i 7 XII 1961 r. Zarząd Centralny Związku Artystów Plastyków NRD i ustalił skład prezydium honorowego oraz komitet wystawy. Na czele liczącego 43 członków komitetu stanęła malarka Lea Grundig jako przewodnicząca, malarz Harry Blum jako zastępca przewodniczącej i Martin Läuter w roli sekretarza. W skład prezydium honorowego wystawy weszli: wiceprezes Rady Państwa NRD, Alexander Abusch, minister kultury Hans Bentzien, członek prezydium Zarządu Niemieckich Wolnych Związków Zawodowych, Wolfgang Beyreuther, prezes Związku Zawodowego Artystów Plastyków, Walter Arnold, oraz burmistrz Drezna — Gerhard Schill¹.

Do sekretariatu V Wystawy Sztuki zgłosiło 950 artystów ogółem 3 000 prac. W skład jury, które dokonywało selekcji nadesłanych prac, weszli nie tylko wybitni krytycy, artyści, profesorowie Akademii Sztuk Pięknych, ale i działacze chłopski i robotnicy, jako przedstawiciele 14 wielkich zakładów pracy NRD.

⁴¹ Znamienny jest sąd o nastrojach antyniemieckich w USA, wyrażony przez zdymisjonowanego ambasadora W. Grewego, cytowany przez „Die Welt” (z dn. 10 IX 1962): „Grewe proszony o zajęcie stanowiska wobec ankiety przeprowadzonej przez uniwersytet w Michigan (składną bardzo pozytywnej dla Niemców — przyp. M.J.) odpowiedział: 'Sąd przeciętnego Amerykanina nie jest miarodajny. Istnieją pewne sfery, przede wszystkim intelektualności i koła na wschodnim wybrzeżu USA, które mają nastawienie negatywne; zaliczają się one do najbardziej wpływowych kół w Stanach Zjednoczonych.'” Stanowisko ambasadora w Waszyngtonie po Wilhelmie Grewem objął Karl-Heinrich Knapstein — kierownik delegacji zachodnioniemieckich obserwatorów przy ONZ.

¹ V Deutsche Kunstausstellung wird vorbereitet. Professor Lea Grundig zur Präsidentin gewählt. „Neues Deutschland” z dn 10 XII 1961 r.

Udział reprezentantów chłopów i robotników w pracach jury jest wypadkiem bez precedensu w dotychczasowej praktyce organizowania wielkich ekspozycji dzieł sztuki².

Charakter prac wystawionych w ramach V Wystawy Sztuki wskazuje na dążenie twórców do nawiązania do osiągnięć artystycznych III Niemieckiej Wystawy Sztuki, która odbyła się w 1953 r. oraz do wystawy pt. *Artyści tworzą dla pokoju* z 1951 r. Dzieła sztuki zaprezentowane na wymienionych wyżej wystawach wykazywały dążenie dużej grupy artystów do socrealistycznego przedstawienia współczesności. Sztuka socrealistyczna była jednak w następnych latach wielokrotnie atakowana, wskutek czego — jak to wykazała zarówno IV Niemiecka Wystawa Sztuki z r. 1958 (pierwsza wielka wystawa zorganizowana po konferencji kulturalnej w 1957 r.) oraz zeszłoroczna Wystawa Sztuki Młodych zorganizowana przez Niemiecką Akademię Sztuki — artyści NRD, zwłaszcza przedstawiciele młodego pokolenia twórców, odchodzili nieraz dość wyraźnie od jej zasad. Ten stan rzeczy wywołał szeroką i trwającą zresztą do chwili obecnej dyskusję nad rozwojem malarstwa w NRD oraz doprowadził do powzięcia przez sekcję plastyki Niemieckiej Akademii Sztuki uchwały solidaryzującej się z krytyką społeczną i zapowiadającej podjęcie odpowiedniej dyskusji z młodymi twórcami.

W lutym 1962 r. Związek Artystów Plastyków NRD opublikował dokument pt. *Na temat problemów rozwoju sztuk plastycznych w NRD*³. W dokumencie podkreśla się wyraźnie, że tylko sztuka zaangażowana, opowiadająca się po stronie interesów klasy robotniczej i postępu, realizowana według kanonów socrealizmu, wolna od modernistycznych naleciałości jest sztuką przyszłości, sztuką, która pozwoli artyście odnaleźć swoje miejsce i spełnić swoje zadania w społeczności państwa socjalistycznego. Zadaniem naczelnym artysty jest wg dokumentu „kształtowanie duchowego oblicza człowieka socjalistycznego, jego moralności i etyki, jego charakteru”⁴. Artysta powinien brać czynny udział w kształtowaniu nowego życia i pracą swoją dopomóc do tego, aby zlikwidować rozdzźwięk między powszedniością i sztuką, konflikt między artystą a narodem⁵.

W wyniku prac jury, które w 1/3 składało się z pracowników zakładów przemysłowych, wiejskich spółdzielni produkcyjnych i przedstawicieli ludowej armii NRD⁶ na V Niemiecką Wystawę Sztuki dopuszczono ogółem 1 500 prac ze wszystkich środowisk twórczych NRD, przy czym ekspozycja obejmuje w zasadzie 3 wielkie działy.

W *Albertinum* zgromadzono trzon V Wystawy Sztuki: malarstwo, grafikę i rzeźbę. Pokój, walka ludów kolonialnych o wyzwolenie narodowe (duża liczba prac poświęconych problematyce algierskiej), dzieje niemieckiego ruchu robotniczego, rozrachunek z faszystowską przeszłością, budownictwo socjalistyczne w NRD, życie i praca obywateli NRD, to najczęściej spotykane tematy prac malarskich, graficznych i rzeźbiarskich. Pod względem formy przeważają tryptyki, w grafice cykle tematyczne i portrety. Krytyka zwróciła szczególną uwagę na obrazy Paula Michaelisa (*Moja matka*, *Portret kobiety* i *Szczęśliwe życie*), Wilhelma Schmieda (*Grupa robotników*), Gerharda Bowzina, Karl-Heinza Müllera i Haralda Hakenbecka (prace poświęcone problematyce algierskiej) i rzeźbę Gerharda Geyera

² H. Richter, *950 Künstler wollen ausstellen. Vorbereitungen zur V Deutschen Kunstausstellung im Dresdner Albertinum und Johanneum*. „Neues Deutschland” z dn. 20 VII 1962 r.

³ *Zu einigen Entwicklungsproblemen der bildenden Kunst in der Deutschen Demokratischen Republik*. „Sonntag”, nr 9/1962.

⁴ *Zu einigen Entwicklungsproblemen...* jw.

⁵ K. Weber, *Den Arbeiter entdeckt man nicht im Atelier — Zum Dokument des Verbandes Bildender Künstler*. „Neues Deutschland” z dn. 5 IV 1962 r.

⁶ *Im Albertinum — Jury wählte Kunstwerke für die V Deutsche Kunstausstellung*. „Berliner Zeitung” z dn. 30 VIII 1962 r.

(*Młoda Afryka*). Wśród portretów wykonanych przez takich malarzy jak Lea Grundig, Gerhard Geyer, Eva Schulze-Knabe, Bernhard Franke i Franz Reiss, duże zainteresowanie wywołał portret Alexandra Abuscha, pędzla znanego w NRD artyście Rudolfa Bergandera⁷.

Drugi dział ekspozycji drezdeńskiej stanowi, umieszczona w wielkiej hali miejskiej, wystawa prac artystów-amatorów. Zgromadzono tu najlepsze prace zgłoszone przez członków około 1500 kółek amatorskich zorganizowanych przy zakładach przemysłowych i na wsi. Wiele prac artystów-amatorów nie ustępuje pracom artystów zawodowych. Jest to niewątpliwie zasługą artystów zawodowych, gdyż każde kółko amatorskie w NRD ma spośród nich stałego opiekuna, pod którego kierunkiem pracuje. Liczne kółka, prowadząc szkolenie teoretyczne i plastyczne pod kierunkiem zawodowego artysty, cieszą się już 10-letnim istnieniem.

Na trzeci wielki dział V Niemieckiej Wystawy Sztuki składa się umieszczona w *Johanneum* wystawa wyrobów przemysłowych przedmiotów codziennego użytku zaprojektowanych przez zawodowych artystów plastyków. Wystawa ta pokazuje projekty nowych form dla takich przedmiotów jak: nakrycia stołowe, aparaty telefoniczne, fotograficzne, elektryczne maszynki do golenia, odkurzacze, garnki, termosy, a nawet klamki do drzwi. Celem projektantów jest kształtowanie smaku estetycznego szerokich rzesz odbiorców produktów przemysłowych i zapewnienie skutecznej konkurencji na rynkach zagranicznych.

Centralnym punktem V Wystawy Sztuki jest więc człowiek; jego życie i praca są głównym tematem w malarstwie, rzeźbie i grafice artystów zawodowych i amatorów, a radość i piękno jego życia usiłuje podkreślić wystawa wyrobów przemysłu artystycznego.

Wystawa cieszy się w NRD wielkim zainteresowaniem. Już w pierwszym tygodniu po jej otwarciu zwiedziło ją 20 000 osób⁸, a do dnia 20 XI 1962 r., tzn. w ciągu 6 tygodni przewinęło się przez sale wystawowe ogółem 100 000 osób. Na temat wytwory odbywają się w klubach i świetlicach przyzakładowych NRD liczne dyskusje, w których z ludźmi pracy dyskutują przedstawiciele władz państwowych i partyjnych oraz Związków Zawodowych i środowisk artystycznych. Pojawienie się w sztuce NRD tematyki ściśle związanej ze współczesnością, z pracą w produkcji itp. uważa się tu za najważniejsze osiągnięcie V Niemieckiej Wystawy Sztuki⁹.

Teresa Piotrowiak

ROCZNICE ŁUŻYCKIE

Przełom lat 1962 i 1963 stanowi okazję do dokonania przeglądu najważniejszych rocznic w życiu kulturalnym Serbołużyczan. Czołowe instytucje kulturalne Łużyc obchodzą lub święcić będą w niedługim czasie jubileusze swego powstania, toteż przeprowadzona w związku z tym krótka analiza ich działalności może nam pokazać żywotność i różnorodność uprawianych przez nie form życia kulturalnego oraz dostarczyć dowodów rozkwitu kultury łużyckiej, która w Niemieckiej Republice Demokratycznej znalazła odpowiednie warunki, aby trwać i bujnie się rozwijać.

⁷ K. H. Hagen Von Bitterfeld nach Dresden. *Gedanken zur V Deutschen Kunstausstellung — Malerei, Plastik und Grafik*. „Neues Deutschland“ z dn. 9 X 1962 r.

⁸ K. H. Hagen, jw.

⁹ *Forum mit Prof. Alfred Kurella zur V Deutschen Kunstausstellung*. „Berliner Zeitung“ z dn. 30 X 1962 r., „Neues Deutschland“ z dn. 27 X 1962 r. Materiały dotyczące V Niemieckiej Wystawy Sztuki zawarte są również w czasopiśmie „Sonntag“, nr 37/62 z dn. 9 IX 62 r.; nr 43 z dn. 21 X 1960 r. oraz nr 48 z 25 XI 1962 r.